УДК 803.0-086.6:33:802.0

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Лісогуб Л.І., ст. викладач

Краматорський економіко-гуманітарний інститут

Широкомасштабний розвиток бізнесу в англомовних країнах в усьому світі, а також у розвитку культурних, наукових відносин між Німеччиною і цими країнами багато в чому вплинуло на розвиток німецької ділової мови.

Стаття присвячена вивченню проблеми англійських запозичень у німецькій мові, способам збагачення сучасного словника, реалізації нових концепцій і їхньої деталізації, заміщенню описових конструкцій.

Запозичення – не омонімічний феномен. Це відбувається на різних рівнях мови. Це багаторівневий процес, у якому має велике значення впровадження запозичень у лексико-семантичну систему мови.

Ключові слова: економічна терміносистема, терміноутворюючі зв'язки, лексико-семантичні зв'язки.

Лисогуб Л.И. ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ЗАИМСТВОВАННЫХ АНГЛИЙСКИХ ТЕРМИНОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОСИСТЕМЫ В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ / Краматорский экономико-гуманитарный институт, Украина

Широкомасштабное развитие бизнеса в англоязычных странах во всем мире, а также в развитии культурных, научных отношений между Германией и этими странами во многом повлияло на развитие немецкого делового языка.

Статья посвящена изучению проблемы английских заимствований в немецком языке, способам обогащения современного словаря, реализации новых концепций и их детализации, замещению описательных конструкций.

Заимствование – не омонимичный феномен. Это происходит на разных уровнях языка. Это многоуровневый процесс, в котором имеет большое значение внедрение заимствований в лексико-семантическую систему языка.

Ключевые слова: экономическая терминосистема, терминообразовательные связи, лексико-семантические связи.

Lisogub L.I FUNCTIONING OF THE BORROWED ENGLISH ECONOMIC TERMS IN THE GERMAN LANGUAGE / Kramatorsk economic humanitarian institute, Ukraine

The wide-scale development of business in English-speaking countries all over the world, as well as the development of cultural, scientific relations between Germany and these countries has greatly influenced on the development of the German business language.

The article is devoted to studying the problem of English borrowings in German, the ways of enrichment of the new age vocabulary, the implementation of new concepts and their detalization of them, the substitution of the descriptive constructions.

The borrowing is not a homonymous phenomenon. It takes place at different levels of the language. It is a multilevel process, where the insertion of a borrowing into the lexico-semantic system of a language has a great meaning.

Key words: economic terminologial system, lexico-semantical links, term-forming links.

Німецька мова інтегрує сьогодні багато нових слів з різних мов світу. Особливо сильна тенденція черпати слова і вирази з англійської чи з її національного американського варіанту. На цей час у німецькій мові спостерігається підйом процесу запозичення й активізації англійської лексики у сфері економіки у зв’язку з високим розвитком американського бізнесу.

У нашому розумінні, терміносистема – складне ціле наукових та професійних понять однієї певної галузі знань, яке взаємопов’язане різноманітним чином на лінгвістичному рівні.

Лінгвістичні термінологічні дослідження базуються на системних принципах. До числа основних принципів необхідно виділити наступні:

- *цілісність* (залежність кожного елементу, властивості та відношення системи від його місця, функції всередині цілого);
- *структурність* (можливість знаходження системи через встановлення її структури, тобто мережі зв’язків і відношень системи);
- *взаємозалежність системи та середовища* (система формує, виявляє свої властивості у процесі взаємодії з середовищем);

– *ієрархічність* (система, що досліджується, являє собою один із компонентів більш широкої системи);

– *множинність описів кожної системи* (в силу принципової складності кожної системи її адекватне пізнання потребує побудови значної кількості різноманітних моделей, кожна з яких описує лише певний аспект системи) [2,464].

Економічна терміносистема, як і будь-яка інша, складається з великої кількості взаємопов'язаних або співвіднесених один з одним елементів – мовних одиниць (термінів). В якості термінів можуть виступати як окремі слова, так і словосполучення практично з необмеженою кількістю компонентів. Найбільша кількість компонентів терміна в нашому матеріалі варіюється від 4 до 9:

Point-of- Sale-Terminals – sind im Einzelhandel einsetzbar;

Training off the job (TOF) – unter TOF werden alle Methoden der Personalentwicklung verstanden, die außerhalb des Arbeitsplatzes durchgeführt werden;

Socienty for Worldwide Interbank Financial Telecommunication - ein weltweites Datenfernübertragungssystem [5,1183].

Елементи у системі нерівноцінні, розрізняють терміни базисні (основні) і похідні, наприклад:

engl.:	*clearing*	dt.:	*Clearing n, -s, -s,*
	Clearingbank f -, -en,		*mehrseitiges Clearing,*
	Clearingkonto n -s, -ten,		*multilaterales Clearing,*
	Clearingoperation f -, -en,		*zweiseitiges Clearing,*
	Clearingverfahren n -s, -,		*Clearing mit bedingter Konversion,*
	Clearingverkehr m -s,		*Clearing mit bedingsloser Konvertierung,*
	bilaterales Clearing,		*internationales Clearing,*

Усі елементарні одиниці терміносистеми служать для позначення спеціальних понять. Кожен термін у системі відрізняється від інших її елементів своїм матеріальним складом, що свідчить про неоднорідність елементів системи. Позначені термінами предмети, явища, уявлення об'єктивної реальності, поняття взаємопов'язані і співвіднесені між собою різноманітним чином.

Між термінами і лексикою літературної мови існують певні зв'язки та відношення. Через понятійні зв'язки конкретизується поняття цілісності терміносистеми, тобто такої її властивості, яка виникає в результаті взаємодії елементів системи, при цьому кожен елемент знаходиться у залежності від свого місця та функції у даній системі [4, 65-74].

Терміни економічної терміносистеми позначають як поняття досить загальні і пов'язані з ними менш загальні, тобто видові поняття, наприклад:

Marketing - Mikromarketing, Makromarketing, Remarketing, Demarketing.

Співвіднесення термінів, які позначають загальні та видові поняття, вказують ще на одну ознаку системи – ієрархічність, тобто підпорядкованість більш загальних елементів менш загальним у системі:

engl.:	*top management*	dt.:	*das Top-Management,*
	middle management		*das Middle Management,*
	lower management		*das Lower Management.*

Мовні зв'язки термінів у терміносистемі поділяються на внутрішні та зовнішні.

Поняття зовнішнього зв'язку включає в себе зв'язок термінів даної терміносистеми із загальновживаною лексикою та елементами інших терміносистем.

Зв'язок із загальновживаною лексикою виражається у застосуванні для побудови похідних термінів та термінологічних словосполучень:

das Factoring - Factoring-Gebühr, Factoring-Verfahren;

das Marketing - direktes Marketing, zweckbestimmtes Marketing, konzentriertes Marketing;

das Leasing - das Leasing betreiben, das Leasing vermieten.

Зв'язок термінів із загальновживаною лексикою проявляється також і в однотипності слово- та формотворення. Більшість термінів утворено за загальномовними словотвірними моделями, що і загальновживана лексика:

engl.: *sponsor* dt.: *Sponsor - Sponsorschaft,*

суфікс -schaft служить для утворення іменників жіночого роду зі збірним та абстрактним значенням.

Англіцизм engl.: *forfeit* dt.: *das Forfeit -s, -s* відмінюється за сильним типом відміни й утворює множину за допомогою суфікса *–s* як й інші запозичення або власне німецькі слова загальновживаної лексики.

Внутрішні зв'язки термінів можуть бути двох видів: парадигматичні та синтагматичні.

Парадигматичні зв'язки термінів у терміносистемі виражаються наявністю синонімічних рядів, явищами полісемії, антонімії.

Утворюючи певні семантичні єдності, значення багатозначного слова пов'язані на підставі подібності реалій (за формою, цінністю, положенням, спільністю функцій). Між значеннями багатозначного слова існує семантичний зв'язок, який виражається також у наявності у них спільних елементів смислу, наприклад:

engl.: *goodwill* dt.: *Goodwill der; -s*

a) *ideeler Firmenwert, Geschäftswert;*
b) *Ansehen, guter Ruf einer Institution o. ä;*
c) *Wohlwollen, freudliche Gesinnung.*

Було виявлено й проаналізовано явище міжнаукової омонімії, наприклад:

das Claim – Anrecht, Rechtsanspruch, Patentanspruch (Rechtsw.),

das Claim – Anteil z. B. an einem Goldgräberunternehmen (Wirtsch.).

Багато термінів-англіцизмів утворюють синонімічні ряди з власне німецькою лексикою або із запозиченнями більш раннього періоду:

das Marketing - die Marktforschung, das Absatzwesen, die Absatzforschung, die Absatzwirtschaft,

das Management - die Führung, die Leitung, die Verwaltung, die Geschäftsführung, die Betriebsführung, die Unternehmungsführung, die Direktion.

Незначна кількість термінів має антонімічні опозиції:

Small Business - Big Business;

das Mikromarketing - das Makromarketing;

TOF Training off the job - TON Training on the job.

До числа парадигматичних зв'язків належать також термінотворчі, морфологічні, семантичні, морфосемантичні зв'язки.

Термінотворчі зв'язки можна поділити на дві групи:

1. Словотворчі для термінів-слів.
2. Дериватологічні для термінів-словосполучень.

Словотворчі та дериватологічні моделі відрізняються продуктивністю та частотністю. На основі словотворчих та дериватологічних зв'язків у терміносистемі можуть бути побудовані моделі термінів з урахуванням словотворчих моделей та моделей-словосполучень загальновживаної мови. А.А.Реформатський підкреслював: "Простіше за все специфічність термінологічної підсистеми показати на словотворенні" [3, 122], наприклад:

engl.: *charter* dt.: *der Charter,* chartern. Ми спостерігаємо субстантивацію інфінітиву *das Chartern.*

Терміни *Charterung -, -en. Forfeitierung f* – утворені за аналогією до власне німецької загальновживаної лексики, суфікс іменників жіночого роду *-ung* має такі значення:

1) назва дії або стану: *Umgebung, Erklärung, Bewahrung;*

2) результат процесу або стану: *Erscheinung, Begeisterung, Befriedigung;*

3) збірне значення: *Regierung, Bemannung*.

Даний термін вступає у зв'язок із загальновживаною лексикою й утворює такі поняття, вирази:

einen Charter machen - складати чартер,

offener Charter - відкритий чартер,

reiner Charter - чистий чартер,

der Charterauftrag, die Charterbedienung, die Charterfahrt, die Charterform, die Charterkosten, die Charterpauschalsumme, das Chartergeschäft, das Charterungsverfahren, der Chartervertrag, die Charterungsbedingungen, einen Chartervertrag unterzeichnen.

Морфологічні зв'язки вказують на приналежність терміна-слова або елементів термінованого словосполучення до того чи іншого граматичного класу слів з притаманними їм граматичними категоріями і парадигмами.

Лексико-семантичні зв'язки виражають види семантичних співвідношень між компонентами складових термінів, до них належать:

а) узгодження та атрибутивний зв'язок; б) керування; в) прилягання.

При узгодженні синтаксичний зв'язок між елементами синтаксичної структури маркується у формі залежного елементу шляхом уподібнення її морфологічним категоріям елементу, що домінує. За допомогою узгодження маркується зв'язок узгоджуваного означення (прикметника або прислівника) з іменником, що визначається [1, 259-262]:

patentiertes Know-how, patentierten Know-hows, *patentiertem Know-how.*

У німецькій мові узгодження можливе при вживанні повної форми прикметника у позиції предиката до суб'єкта:

Dieses Offset-Geschäft ist ein diskutables.

Diese Transfergebühr ist eine usancemäßige.

Зв'язок керування формується формою залежного елементу, яка зберігається при всіх модифікаціях головного елементу і, відповідно, не уподібнюється його формам:

das Know-how der Firma,

des Know-how der Firma,

dem Know-how der Firma.

Керування є основним способом приєднання субстантивної лексики до компоненту сполучення, що граматично домінує, до відношення форми слова, що приєднується, до компоненту сполучення, що граматично домінує, або як домінація останнього над першим. Маркерами залежності тут є відмінкові флексії. У німецькій мові тільки генітив однини сильної відміни і датив в множині мають відмінкові флексії.

За допомогою відмінкового керування іменники та займенники можуть приєднуватися до іменників (die Transfers des Joint-Ventures), прикметників (dieser Leasing-Gesellschaft ähnlich sein), дієслів (Marketing studieren, Marketing treiben, das Businesszentrum stiften).

Зв'язок може маркуватися поза формою залежного компоненту. Прийменникове керування зустрічається у субстантивних, дієслівних та прислівникових конструкціях: *Hoffnungen auf Charterung, nützlich für Clearingwährung, rechts vom lift-on-lift-off-Schiff.*

Прилягання використовується для приєднання незмінних слів до компоненту синтаксичної конструкції, що граматично домінує (*sehr usancemäßig, teamartig arbeiten, gut sponsern, erfolgreich managen*).

До прилягання належить також приєднання прийменникових конструкцій, які не є керуючими (*der Konzern im Vorort der Stadt*).

Логіко-семантичні зв'язки термінів економічної терміносистеми як й інші лексичні одиниці літературної мови можуть бути виявлені на підставі співвіднесення кожного компоненту термінованого словосполучення до визначеного логічного поняття, ознаки, якості, процесу.

Логіко-семантичні зв'язки вказують на взаємодію понять у терміні. Наприклад: між ознаками і предметом здійснюється атрибутивний зв'язок та узгодження:

ознака → предмет

globales Marketing;

regelmäsige Transfers.

Між предметом та процесом здійснюється об'єктивний зв'язок – керування:

предмет → процес

Field-Research untersuchen;

einen Pool bilden;

Leasing anwenden.

Морфосемантичні зв'язки дозволяють виділити семантичні групи слів на основі їхніх морфологічних ознак. У групі запозичених англіцизмів-термінів: *Consulting, Deficit-Spending, Dumping, Factoring, Leasing* – морфема *–ing* позначає абстрактне або збірне поняття, процес, це форма герундія. Запозичені англіцизми середнього роду із суфіксом *–(m)ent* як правило позначають поняття: *das Establishment, das Investment, das Job Englargement.*

Предметно-логічні зв'язки у терміносистемі дають можливість виявити взаємостосунки між науковими поняттями певної галузі термінування. В якості поширених типів предметно-логічних зв'язків можуть бути названі родо-видові співвідношення, відношення частини і цілого, загального та часткового:

Marketing - Konversionsmarketing,

Marketing - Mikromarketing,

Marketing - Remarketing.

Як бачимо, терміни функціонують у мові не ізольовано, а в контексті, тобто у лінійному ряду з іншими мовними одиницями, вони мають валентність і дистрибутацію, це й утворює поняття синтагматичного зв'язку, який можна розглянути на прикладі терміна das *Incentive*, наприклад:

Incentives sind Methoden und Aktionen, um die Motivation der Mitarbeiter in eine bestimmte Richtung zu lenken und sie zu mehr Leistung anzuspornen.

Was ist eine *Incentive-Reise* und wozu soll sie dienen?

Den Gewinnern eines Wettbewerb winkt dann als Belohnung seines Engagements die Teilnahme an einer *Incentive*-Veranstaltung oder -Reise.

Отже, терміносистема – це складна, невідокремлена система лексики літературної мови, яка включає позначення різноманітним чином взаємопов'язаних на лінгвістичному рівні наукових та професійних понять однієї певної галузі знань, яка має значну кількість зв'язків з іншими групами лексики літературної мови.

У німецькій мові запозичені англіцизми економічної терміносистеми залучені до живих лінгвістичних процесів, їхню важливість і значимість підтвердить лише час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов Б.А. Теоретическая граматика немецкого языка. Сопоставительная типология немецкого и русского языков. М.: Гуманитарный издательский центр Владос, 1999, с.259-262.
2. Большая советская энциклопедия. Том 23. М.: Советская энциклопедия, 1976, с. 464.
3. Реформатский А.А. Термин как член лексической системы языка. В сб.: Проблемы структурной лингвистики, 1968. М.: Наука, с.122.
4. Сергевнина В.М. Принципы системного анализа терминов.// Термин и слово. Межвузовский сборник. Выпуск 1 (7). Горький 1978. Стр. 65-74.
5. Lexikon der Betriebswirtschaft. Hrsg. W. Lück.-B. Verl. Die Wirtschaft, 1990. – S.1347